

III.

Projektový záměr Individuálního projektu systémového (IPS) Národní centrum pro elektronické informační zdroje (CzechELib)

Prioritní osa: PO 1 - Posilování kapacit pro kvalitní výzkum

Investiční priorita: IP 1 - Posílení výzkumné a inovační infrastruktury a kapacit pro rozvoj vynikající úrovně výzkumu a inovací a podpora odborných středisek, zejména těch, jež jsou předmětem celoevropského zájmu

Specifický cíl: SC 4 - Zlepšení strategického řízení výzkumu na národní úrovni

A. Úvod

1. Elektronické informační zdroje

Elektronické informační zdroje (dále jen EIZ) je souhrnný název pro elektronické časopisy, elektronické knihy a speciální databáze. Jejich vydavatelé nabízejí licence na přístup k desítkám až tisícům titulů časopisů, většinou formou kolekcí, k jednotkám až stovkám elektronických knih či speciálních databází. Tyto zdroje tematicky pokrývají celou oblast vědeckého zkoumání od teologie přes medicínu až po jadernou fyziku. Během let podpory pořizování se výběr EIZ v České republice velmi dobře ustálil, i když se samozřejmě stále objevují nové tituly i nové vědní obory.

2. Současná situace v oblasti zajišťování přístupu k EIZ v ČR

V současné době zajišťuje v České republice přístup k téměř 100 kolekcím pro přibližně 130 institucí VaVaI (veřejné vysoké školy, ústavy Akademie věd ČR, velké, zejména fakultní nemocnice, velké knihovny a další výzkumné organizace) celkem 18 „konsorcií“, do nichž jsou tyto instituce sdruženy. Obdobné požadavky a nákupy těchto konsorcií jsou tedy často řešeny odděleně, čímž dochází přinejmenším k duplicitě agendy a tudíž i ke zvýšeným finančním nákladům.

3. Evropský a národní kontext

Ve vyspělých evropských zemích (Finsko, Holandsko, Norsko, Francie, SRN, UK a dalších) se již řadu let prosazují různé modely centralizace zajišťování přístupu k EIZ obvykle na národní úrovni. Jednotliví vydavatelé EIZ tedy tyto modely znají a podporují je.

V rámci závěrů Rady pro konkurenceschopnost Rady EU ze dne 27. května 2016 mohou v následných letech, tedy v průběhu projektu, postupně jednotlivé kolekce zdrojů i jednotlivé tituly přecházet od modelu předplatného licencí pro přístup ke zdrojům na model smluvního zajištění vědeckého redakčního zpracování článků vydavateli a následný volný přístup ke zdrojům (Open Access).

IPS CzechELib tak bude v souladu se státní politikou otevřeného přístupu, která by měla být realizována v rámci výzvy OP VVV „Strategické řízení VaVaI na národní úrovni II“ formou IPS, i implementovat národní strategie otevřeného přístupu k vědeckým informacím a vědeckým datům.

4. Podpora centralizace zajišťování přístupu k EIZ v ČR

Z výše uvedených důvodů podporují centralizaci zajišťování přístupu k EIZ veřejné vysoké školy zastoupené Českou konferencí rektorů a Radou vysokých škol, Akademie věd ČR, Národní knihovna ČR, Národní technická knihovna, Rada pro výzkum, vývoj a inovace, Asociace knihoven vysokých škol atd.

Dne 29. 1. 2016 se v rámci přípravy projektového záměru uskutečnil první Kulatý stůl s odbornou veřejností (viz Příloha č. 1), kde byly představeny a diskutovány jednotlivé základní parametry projektu - výchozí cíle, aktivity, harmonogram a zdroje financování. Projektovému záměru vyslovili zástupci výše uvedených organizací podporu. Hlavní upozornění zástupců odborné veřejnosti směřovala k harmonogramu projektu, k nutnosti realizace veřejných zakázek a k budoucí udržitelnosti aktivit, resp. opětovného financování EIZ z národních zdrojů.

Dne 18. 7. 2016 se uskutečnil druhý Kulatý stůl s odbornou veřejností (viz Příloha č. 2), který potvrdil eminentní zájem odborné veřejnosti o uskutečnění projektu. Na jednání byla odsouhlasena doba finanční podpory pořizování EIZ z prostředků projektu na tři roky (2018–2020), přičemž podpora pilotního ověřování fungování centra bude pokračovat až do konce roku 2022. Současně byla dohodnuta poměrná výše podpory minimálně 50 % pro běžné zdroje a zvýšená podpora pro databáze a nástroje pro hodnocení výzkumu s cílem podpořit zapojené instituce v jejich využívání pro efektivní směřování výzkumu k excelenci.

Pro dosažení cílů projektu je nezbytně nutné, aby byly v souladu jak zájmy výzkumných organizací, tak i zájmy garanta národní politiky VaVaI (RVVI) i zájmy poskytovatele finanční podpory OP VVV (MŠMT).

B. Globální cíl projektu

Globálním cílem projektu je zvýšení výkonnosti a efektivity oblastí výzkumu, vývoje a inovací (dále jen VaVaI) v ČR prostřednictvím systémové změny způsobu zajištění EIZ pro uživatele z oblasti VaVaI při současné úspoře veřejných prostředků, které jsou na tyto zdroje a související administrativu vynakládány. V rámci projektu bude pro pilotní ověření fungování

CzechELib rovněž financován samotný nákup přístupů k jednotlivým EIZ pro VaVaI v ČR. Díky projektu dojde k výraznému zkvalitnění informační infrastruktury výzkumu podporovaného z veřejných prostředků a v důsledku toho i podmínek pro zvýšení produktivity výsledků VaVaI v ČR, jakož i k usnadnění jejich reflexe a hodnocení.

Fungování CzechELib bude pilotně ověřeno prostřednictvím zajištění EIZ od roku 2018 pro subjekty, které se CzechELib zúčastní. Připojení pod CzechELib bude dobrovolné, v budoucnu však na něj bude vázán finanční příspěvek z veřejných zdrojů. Instituce, které se zapojí do projektu před uzavřením smluv s vydavateli, získají finanční příspěvek na nákup EIZ. Náklady zajištění EIZ (licenční poplatky) budou hrazeny částečně samotnými subjekty a částečně z rozpočtu projektu. Spolufinancování z prostředků EU zajistí maximální možnou transparentnost, neboť proces zajištění EIZ bude podřízen přísným pravidlům operačních programů, jejichž dodržování je kontrolováno množstvím nezávislých subjektů. Významná finanční spoluúčast institucí VaVaI potom zajistí hospodárnost a přiměřenost při definování jejich potřeb.

C. Operativní cíle projektu

Globálního cíle projektu bude dosaženo prostřednictvím následujících operativních cílů:

- 1. Zvýšení efektivity, stability a transparentnosti procesu zajišťování EIZ pro oblast VaVaI prostřednictvím jeho systémové centralizace a institucionalizace.**
- a) Vytvořit a financovat institucionální zázemí pod Národní technickou knihovnou (NTK) s názvem CzechELib, které bude centrálně zajišťovat EIZ pro oblast VaVaI v ČR.
- b) Spolufinancovat nákup licencí pro přístup k jednotlivým EIZ pro pilotní ověření funkcí CzechELib.

Projekt počítá se zachováním podpory financování EIZ ze strany projektu v minimální výši 50 %.

Centralizace umožní koncentrovat veřejné zdroje na zajištění EIZ, sjednotit strategii na národní úrovni a profesionalizovat akviziční a provozní služby. Výsledkem bude posílení pozice českých výzkumných organizací při vyjednávání s vydavateli (poskytovateli) EIZ, což povede k dosažení výhodnějších podmínek pro Českou republiku a současně k výraznému snížení administrativní zátěže pro jednotlivé zapojené organizace.

Využívání zdrojů bude potom centrálně monitorováno a vyhodnocováno, což umožní optimalizovat alokaci vynakládaných prostředků mezi různorodými účastníky z řad VŠ, ústavů AV ČR, velkých nemocnic, velkých knihoven a galerií, výzkumných ústavů mimo AV ČR a dalších VO, a to jak na straně poskytovatele, kterému umožní transparentně hodnotit efektivitu poskytnuté podpory, tak na úrovni jednotlivých účastníků z různých sektorů, kterým bude poskytována podpora na nehospodářskou činnost při optimalizaci jimi nakupovaného a využívaného portfolia EIZ.

2. Zlepšení podmínek přístupu k EIZ a vytvoření systému jejich komplexní informační podpory

Nově vybudovaná struktura CzechELib zabezpečí přístup k EIZ, a to jednoduchým a uživatelsky přívětivým způsobem. Vedle samotného zajištění přístupu ke zdrojům poskytne CzechELib následující služby: soustředění požadavků účastníků na obstarání zdroje, získání předběžné cenové nabídky od vydavatelů, vyhodnocení zájmu o zdroje po nacenění zdrojů, sjednání optimálních smluvních podmínek splňujících dohodnuté priority, uskutečnění vlastního nákupu a jeho fakturace, vyřizování změn (IP adresy, vznik a zánik, přejmenování, rozpad a slučování titulů) a reklamací, sběr a vyhodnocování statistik využívání zdrojů, poskytování bibliometrických služeb na základě zájmu pro zapojené instituce, dlouhodobá archivace nakoupených zdrojů (v souladu se smluvními podmínkami) pro případ zániku či nefunkčnosti poskytovatele, informační servis, vzdělávání, semináře pro uživatele, konference s mezinárodní účastí a další.

3. Zajištění nástrojů pro hodnocení výsledků výzkumu, vývoje a inovací

Centrální zajištění přístupu k bibliometrickým databázím Web of Science a Scopus a k jejich sofistikovaným analytickým nástrojům InCites a SciVal umožní získávat informace pro strategické řízení a hodnocení sektoru VaVaI, a to jak na centrální úrovni, tak na úrovni jednotlivých institucí. CzechELib bude poskytovat podporu při zpracování analýz.

4. Vyhodnocení možností spolupráce na národní i mezinárodní úrovni

Zřízení centra CzechELib vytvoří ČR prostor pro dialog s ostatními zeměmi o širší, nadnárodní spolupráci v dané oblasti. Zástupci střediska CzechELib mohou ČR oficiálně zastupovat při jednáních o spolupráci se zástupci obdobných center v ostatních zemích. Dále budou v rámci této aktivity získávány informace o nejlepší zahraniční praxi, a to na velmi detailní procesní úrovni, které budou následně promítány i do fungování systému CzechELib.

D. Klíčové aktivity projektu

K naplnění operativních cílů povedou následující klíčové aktivity, které lze v případě potřeby upřesnit či rozšířit v průběhu realizace projektu. Vždy je však nutné zohlednit dosažitelnost výstupů IPS v požadovaném čase a riziko nezpůsobilosti výdajů.

1. Řízení projektu

Cílem této povinné aktivity je zajistit všechny procesy a činnosti souvisící s vedením a administrativou projektu v jeho realizační fázi a řízením jeho odborných i administrativních činností v souladu s projektovou žádostí a podmínkami poskytnutí dotace OP VVV dle metody PRINCE2.

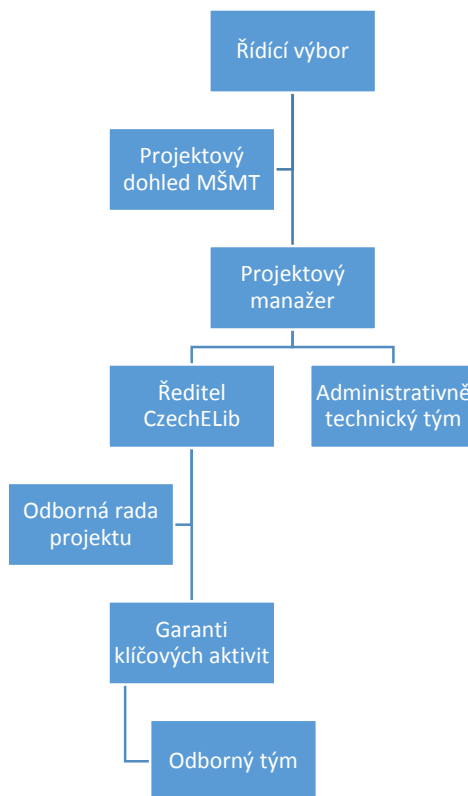
Příjemcem podpory z OP VVV bude NTK. Hlavní řídicím orgánem projektu je Řídicí výbor, zastoupený zástupcem MŠMT, zástupcem NTK a zástupcem cílové skupiny. Projekt bude řídit projektový manažer certifikovaný PRINCE2 Practitioner, v jehož gesci bude

administrativně technický tým. Věcné řízení projektu bude v gesci ředitele CzechELib, jenž bude řídit odborné garanty klíčových aktivit. Garanti klíčových aktivit budou disponovat svými odbornými týmy. Pro potřeby věcného řízení projektu bude ředitel CzechELib disponovat odbornou radou složenou z širší skupiny cílové skupiny. Projektový dohled bude v gesci MŠMT.

Personální zajištění projektu na NTK počítá mimo výše uvedených pozic s pozicemi projektových manažerů, finančních manažerů, asistentských a odborných pozic v podobě řešitelů projektu v předpokládané výši přibližně do 20 úvazků. V rámci MŠMT, sekce III, je v současné době vytvořen v souladu s metodikou PRINCE2 „Projektový dohled“ v podobě 3 plných úvazků na odboru 33.

Veškeré změny a reporty o stavu projektu budou předávány průběžně projektovým manažerem na Řídící výbor projektu. Mimo výše uvedené bude projekt na čtvrtletní bázi kontrolován MŠMT, sekci IV, jako poskytovatelem dotace v podobě Monitorovacích zpráv.

Organizační schéma řízení a kontroly projektu:

2. Vytvoření, provozování a evaluace CzechELib

Cílem této aktivity je vytvořit organizační, personální, finanční a právní podmínky pro vznik Národního licenčního centra CzechELib jako organizační jednotky při NTK a zajištění jeho činnosti jak po dobu realizace projektu, tak také následně ve fázi udržitelnosti i po ní.

V rámci této aktivity bude provedena nejdříve detailní analýza vzniku, fungování a zajišťování jednotlivých činností centra CzechELib tak, jak jsou definovány v projektu. Výsledkem bude konkrétní postup pro vytvoření centra podle současné koncepce a ve stávajících podmínkách, jeho fungování v průběhu realizace projektu, v období udržitelnosti i po něm.

Následně bude centrum podle výše uvedeného postupu zřízeno, a to jako organizační jednotka v rámci NTK, což si vyžádá změny ve stávajících interních předpisech NTK, resp. vytvoření interních předpisů CzechELib a personální zajištění centra. V průběhu realizace projektu bude činnost centra jako celku průběžně sledována a vyhodnocována. V návaznosti na případné zjištěné nedostatky či bariéry budou v průběhu prováděny nezbytné změny k jejich odstranění.

3. Nastavení pravidel systému, výběrová řízení na zajištění licencí pro EIZ a evaluace

Cílem této aktivity je především vytvoření pravidel a metodik pro výběr EIZ, rozdělování dotací a rámcových podmínek pro vyjednávání licenčních smluv. Následně pak zjištění zájmu o jednotlivé EIZ ze strany uživatelů (účastníků CzechELib), získání předběžných cenových nabídek od vydavatelů, posouzení jejich přijatelnosti jednotlivými účastníky při stanovené výši spolufinancování, realizaci nákupu a zajištění přístupu k EIZ formou veřejných zakázek a sjednání příslušných smluv.

Na základě zkušenosti z dosavadních aktivit pro zajišťování EIZ připraví CzechELib ve spolupráci s Odbornou radou seznam navrhovaných EIZ s odhadovanou cenou pro následující vyjednávací období, tj. na celou dobu trvání projektu s možností dřívějšího ukončení z důvodů na obou stranách. Členové CzechELib vyjádří svůj zájem o EIZ z výše uvedeného seznamu, případně, mohou doplnit i zdroje další, včetně odhadu ceny. CzechELib pak seznam uspořádaný podle významnosti zdrojů předloží Řídicímu výboru ke schválení. Takto schválený seznam CzechELib zašle vydavatelům k předběžnému finančnímu nacenění. Na základě cen určených vydavateli vyjádří účastníci definitivní závazný zájem a ten stvrdí udělením plné moci pro CzechELib ke sjednání smlouvy. CzechELib formou veřejné zakázky sjedná smluvní zajištění EIZ. Smlouvy vydavatelů se řídí teritoriálně právem působiště vydavatele a jsou vesměs v angličtině. Úkolem CzechELib je vedle sjednání ceny a jejího případného meziročního růstu ještě sjednání dalších parametrů smlouvy, jimiž jsou zejména: kontrola vzdáleného přístupu prostřednictvím proxy, dostupnost pro „walk-in- sers“, trvalá dostupnost zdrojů a další. Podmínkou smlouvy je splatnost faktury za přístup do konce dubna příslušného roku, tyto smlouvy za přístupy budou hrazeny každoročně. CzechELib uzavře s každým účastníkem Smlouvu o zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů podle zákona 89/2012 Sb. Občanský zákoník s odkazem na zákon 121/2000 Sb. Autorský zákon, která zavazuje CzechELib ke zpřístupňování ve smlouvě uvedených zdrojů a účastníka k dodržování pravidel chování účastníků CzechELib.

4. Administrace a správa provozu systému přístupu k EIZ a jeho evaluace

Cílem této aktivity je zajistit administraci a správu „konsorcií“ pro tematické skupiny pořízených EIZ, včetně zajištění přístupu, podpory uživatelů a hodnocení využívání a přínosů a jednotlivých EIZ. Součástí aktivity je monitorování využívání EIZ.

5. Technologické zajištění správy centra

Cílem aktivity je adaptovat a podstatně rozšířit existující informační systém. Pro pořizování a správu EIZ budou navrženy a vyvinuty nové informační moduly nezbytné pro efektivní správu matice rozsáhlého portfolia EIZ na jedné straně a velkého počtu zapojených institucí na straně druhé. Smyslem vývoje těchto modulů je rovněž zvýšení uživatelského komfortu.

6. Publicita projektu, propagace EIZ a podpora uživatelů CzechELib

Cílem aktivity je navrhnout, vyvinout a následně naplnit webové stránky projektu pro poskytování informací a pro uživatelskou podporu. Stránky budou přinášet informace o národních i mezinárodních aktivitách, o činnostech centra CzechELib při správě portfolia EIZ a dalších aktivitách. Díky nově vyvinutým modulům budou nabízet funkcionalitu s přidanou hodnotou řady nových funkcí pro uživatelskou podporu. Budou rovněž sloužit k propagaci a poskytování informací o IPS CzechELib a jeho výsledcích. Pro webové stránky, veškeré tiskoviny, prezentace a propagaci projektu bude vytvořen jednotný grafický styl respektující požadavky OP VVV. V rámci aktivity budou organizovány odborná setkání a prezenze, zahraniční pracovní cesty apod.

7. Závěrečná evaluace a doporučení

Cílem této aktivity bude všestranné vyhodnocení fungování CzechELib a budou navržena doporučení pro jeho další činnost jako organické součásti NTK. Ukáže-li se to jako vhodné, bude konstatována též sada doporučení k úpravě stávajících podmínek a koncepce centra tak, aby bylo možné jeho fungování maximálně zefektivnit. Zhodnoceno bude jak fungování procesů CzechELib uvnitř NTK, tak jeho spolupráce s členskými institucemi i případná úprava vztahu NTK (právní uspořádání, financování, aj.) vůči zřizovateli.

E. Cílová skupina

IPS CzechELib bude mít přímý pozitivní dopad na širokou skupinu výzkumných pracovníků z výzkumných organizací v ČR, ale i z vysokých škol a jejich studentů. Díky lepší dostupnosti a usnadnění přístupu k EIZ a efektivnějšímu hodnocení vědeckých výstupů pomocí bibliometrických nástrojů dojde ke zvýšení efektivity jejich práce a k jejímu objektivnějšímu hodnocení.

F. Rozpočet a řízení projektu

Celkový rozpočet projektu je stanoven max. dle výzvy na 1 300 000 000 Kč. Je předpokládáno, že až 90 % těchto finančních prostředků bude využito na spolufinancování zajištění EIZ. Zbylé prostředky budou určeny pro přípravu, institucionální a provozní zajištění CzechELib včetně technického, právního a administrativního zajištění.

Zjednodušená forma rozpočtu projektu:

Položka rozpočtu	Předpokládaná výše rozpočtu v Kč
Investiční majetek - hmotný	5 100 000
Investiční majetek - nehmotný	4 100 000
Osobní náklady včetně odvodů	88 000 000
Cestovní náhrady	3 700 000
Neinvestiční hmotný majetek a material	2 100 000
Režijní náklady	4 900 000
Služby	1 192 000 000
Celkem	1 299 900 000

G. Spolufinancování EIZ ze strany zúčastněných institucí

Projekt počítá s tím, že licenční poplatky za přístup k EIZ budou z jeho rozpočtu hrazeny pouze částečně (minimálně 50% ceny). Zbylá část ceny bude dofinancována na úkor zúčastněných institucí, a to prostřednictvím mechanismu přefakturace části nákladů na pořízení EIZ.

V rámci projektu CzechELib budou do finančních toků za nákup EIZ zapojeny tři, v případě prostředníků, čtyři typy subjektů:

1. instituce, členové konsorcia,
2. Národní technická knihovna,
3. vydavatelé licencí EIZ,
4. prostředníci (výhradní zástupce vydavatelů EIZ pro Českou republiku).

Princip fungování mechanismu je graficky znázorněn v příloze č. 3. Vydavatel vystaví fakturu NTK, jejíž hodnota bude odpovídat 100 % ceny za EIZ. NTK si uvedenou fakturu pro své potřeby rozdělí na dvě části, a to podíl hrazený samotnými zapojenými institucemi (cca 50 %) a podíl hrazený z projektu CzechELib (cca 50 %). U části finančních prostředků připadajících na členy konsorcia dojde k přefakturacím dle objednávek členů konsorcia bez finančního

navýšení o služby, které CzechELib bude členům poskytovat. NTK tímto vybere finanční prostředky potřebné k dofinancování nákladů na pořízení EIZ, které budou zaúčtovány do výnosů NTK. Takto získané finanční prostředky společně s dotací budou použity na uhrazení celkové faktury vydavatele.

Kromě výše citovaného mechanismu byly prověřeny i jiné varianty finančních mechanismů (sdružování prostředků, ponížení RVO jednotlivých institucí či clearingové centrum), které byly MŠMT či cílovou skupinou zamítnuty pro legislativní, administrativní či jiná rizika.

H. Harmonogram

Zahájení realizace projektu je podmíněno schválením projektového záměru a charty projektu poradou vedení MŠMT, schválením charty a způsobu hodnocení a hodnotících kritérií příslušné výzvy Monitorovacím výborem OP VVV, provedením hodnocení projektu a jeho schválením ze strany Řídícího orgánu OP VVV. Charta projektu předložená do Porady vedení a Monitorovacího výboru OP VVV bude reflektovat podmínky výzvy OP VVV. Celková odhadovaná doba realizace projektu je 75 měsíců (říjen 2016–prosinec 2022).

• Předložení projektového záměru do PV	červenec 2016
• Předložení charty do PV	srpen 2016
• Předložení charty Monitorovacímu výboru OP VVV	srpen/září 2016
• Předložení projektové žádosti do hodnocení	září 2016
• Podpis právního aktu a zahájení realizace	říjen 2016

Uvedený postup je v souladu s materiálem „Příprava a řízení individuálních systémových projektů v rámci implementace Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání“, č.j. MSMT-32459/2015.

Institucionální zajištění CzechELib bude budováno v letech 2016 a 2017, od roku 2016 do roku 2022 bude pilotováno jeho zřízení a provoz. Finanční podpora zajištění EIZ bude v letech 2018 až 2020. Od roku 2021 je plánováno obnovení podpory z rozpočtu RVVI, které pro výše uvedené roky je nulové. Při přípravě rozpočtu v roce 2017 na rok 2018 bude ve střednědobém výhledu od roku 2021 obnoven požadavek na krytí nákladů na pořízení licencí na EIZ, případně poplatků k Open Access.

I. Výstupy projektu a udržitelnost

Hlavními výstupy projektu budou Národní centrum pro elektronické informační zdroje CzechELib a doporučení jak vůči CzechELib, tak vůči zřizovateli a dalším kompetentním orgánům na základě analýzy a evaluace využívání a financování EIZ. Cílem je, aby bylo zajištěno plynulé fungování CzechELib i po skončení projektu. Výsledkem bude vytvoření

stabilního dlouhodobě funkčního systému zajišťování EIZ pro oblast VaVaI v České republice, a to jak po stránce smluvní, tak i finanční.

Navržený způsob financování EIZ činní dlouhodobý implicitní závazek vůči EU kofinancovat již v období realizace IPS nákup EIZ, a to jak ze strany České republiky, tak ze strany jednotlivých zapojených institucí. Současně je zde podmíněn závazek financovat činnost CzechELib po ukončení projektu. Tyto závazky umožní dlouhodobé plánování v oblasti zajišťování EIZ a přispějí tak ke stabilizaci celého systému VaVaI v ČR.